

Małgorzata Nikoniuk¹

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach
malgorzata_kijewska@wp.pl

Ku „rozwinętemu społeczeństwu socjalistycznemu” – inauguracyjna sesja Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białej Podlaskiej 30 marca 1976 roku

*Towards a „developer socialist society” – the first inaugural session
of the Provincial National Council in Biala Podlaska on march 30, 1976*

ABSTRACT

Introduced in 1975, the new administrative division of the country has made many changes at various levels, including a new administrative map of the country, in which 49 new provinces were presented. Due to the reform, a significant economic growth occurred in most of the new voivodships. One of the newly-created provincial centers became the Bialskopodlaskie province, located in the central-eastern part of Poland. The next step was the creation of the Provincial National Council in Biała Podlaska, the aim of which was to supervise the whole of Bialskopodlaskie Province.

Keywords: voivodeship, Bialskopodlaskie province, administrative reform, development, National Council, committee, Biała Podlaska

STRESZCZENIE

Wprowadzony w 1975 r. nowy podział administracyjny kraju, poza znacznym wzrostem ilości województw do 49 oraz likwidacją powiatów, spowodował również wiele zmian na różnych poziomach życia społecznego i państwowego. Dzięki reformie znaczny wzrost gospodarczy nastąpił w większości miast będących siedzibami nowych miast wojewódzkich. Jednym z nowo powstałych było województwo bialskopodlaskie, położone w środkowo-wschodniej części Polski. Skutkiem reformy

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9373-1547>.

było też powołanie Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białej Podlaskiej, której zadaniem było wykonywanie roli terenowego organu władzy państwowej.

Słowa kluczowe: województwo białkopodlaskie, reforma administracyjna, Rada Narodowa, komisja, Biała Podlaska

Wstęp

Wojewódzka Rada Narodowa w Białej Podlaskiej jako terenowy organ władzy państwowej nie doczekała się jeszcze szczegółowej analizy naukowej, pomimo, iż wielu autorów dotyczyło zagadnień związanych z tym tematem. Niniejszy artykuł stanowi jedynie wstęp do szerszego opisu funkcjonowania wojewódzkiego szczebla rady narodowej w Białkopodlaskiem, jako tworu stwarzającego pozytywne pozory demokracji w ostatnim piętnastolecu PRL-u.

Powstanie nowych wojewódzkich rad narodowych

Reformy i zmiany administracyjne przeprowadzane w latach 1972-1998 wprowadziły wiele znaczących zmian dotyczących podziału administracyjnego Polski. Pierwszym i dosyć istotnym etapem formowania zmian w podział kraju była reforma przeprowadzona w oparciu o *Ustawę z 29 listopada 1972 roku o utworzeniu gmin i zmianie ustawy o radach narodowych*, na podstawie której przywrócono gminy po zniesieniu podziału wsi na gromady oraz likwidacji tzw. osiedli, które stanowiły odrębne jednostki podziału administracyjnego. Reforma została przeprowadzona w celu zwiększenia nakładów na gospodarcze ośrodki produkcji, miała na celu również wzmocnienie demokracji socjalistycznej panującej wówczas w kraju². Po zakończeniu pierwszego etapu reformy gminne rady narodowe stały się organem władzy państwowej w gminach, a naczelnik gminy stał się organem ich wykonawczym³.

Kolejna reforma administracyjna weszła w życie 1 czerwca 1975 roku. Wprowadziła ona w podział administracyjny kraju wiele znaczących zmian, w raz z nią odstąpiono od trójstopniowego podziału administracyjnego (województwo – powiat – gmina) i zastąpioną ją dwustopniowym (województwo – gmina). Od roku 1973 zaczęto przeprowadzać akcję przyłączania mniejszych jednostek administracyjnych do sąsiednich, większych ośrodków wiejskich. Spowodowało to redukcję powiatów pod względem administracyjnym. Z dniem 1 czerwca 1975 roku powstał nowy porządek administracyjny państwa. W miejsce 17 województw powstało 49⁴

² Ustawa z dnia 29 listopada 1972 roku o utworzeniu gmin i zmianie ustawy o radach narodowych, Dz.U. 1972, nr 49, poz. 312.

³ T. Dziki, *Podziały administracyjne Polski w latach 1944 – 1998. Z badań nad ustrojem ziem polskich w XIX i XX w.*, [w:] *Studia Gdańskie. Wizje i rzeczywistość*, t. X, Gdańsk 2013, s. 445.

⁴ Wprowadzone województwa: stołeczne warszawskie, białkopodlaskie, białostockie, bielskie, byd-

nowych samodzielnych jednostek administracyjnych⁵. Powstały w efekcie nowy podział administracyjny charakteryzował się tym, iż tylko nieliczne województwa mogły pochwalić się milionem mieszkańców. Powodem takich liczb był fakt, że stolicami nowo powstałych województw były zazwyczaj średnie lub małe dotychczas miasteczka. Za sprawą powyższych reform w większości małych miast nastąpił znaczny wzrost gospodarczy⁶. Efektem wprowadzenia 49 nowych województw było również zwiększenie wydatków związanych m.in. z budową nowych siedzib Komitetów Wojewódzkich partii komunistycznej, urzędów wojewódzkich, sądów i prokuratur oraz komend wojewódzkich Milicji Obywatelskiej⁷.

Oficjalnym celem wprowadzenia reformy było zaspokojenie rosnących potrzeb rozwoju społeczno-gospodarczego kraju i dostosowanie nowopowstałego podziału do warunków bardziej sprawnego zarządzania gospodarką narodową⁸. W rzeczywistości za zmianami krył się głównie cel polityczny. Po reformie na administracyjnej na mapie Polski pojawiło się wiele nowych ośrodków wojewódzkich. Jednym z nich było województwo białkopodlaskie, leżące w środkowo-wschodniej części kraju, graniczące od zachodu z województwem siedleckim, od południowego zachodu z lubelskim, od południa z chełmskim, od wschodu z republiką białoruską ZSRR i na północy z województwem białostockim. Granicę naturalną tworzyła rzeka Bug na odcinku 187 km, w tym 140 km stanowiąca granicę państwową. Województwo białkopodlaskie mierzyło wówczas 5 348 km kwadratowych⁹. Pod względem wielkości, należało do jednych z mniejszych województw, stanowiło ono zaledwie 1,7% powierzchni kraju¹⁰. W jego skład weszły miasta: Biała Podlaska, Łosice, Międzyrzec Podlaski, Parczew, Radzyń Podlaski, Terespol oraz gminy: Biała Podlaska, Czemierniki, Dębowa Kłoda, Drelów, Hanna, Huszlew, Jabłoń, Janów Podlaski, Kąkolewnica Wschodnia, Kodeń, Komarówka Podlaska, Konstanyń, Leśna Podlaska, Łomazy, Łosice, Międzyrzec Podlaski, Milanów, Olszanka, Parczew, Piszczac, Platerów, Podedwórze, Radzyń Podlaski, Rokitno, Sarnaki, Siemień, Sławatycze, Sosnówka, Stara Kornica, Terespol, Tuczna, Ulan-Majorat, Wisznice, Wołyn i Zalesie¹¹. Obszar województwa w momencie jego utworzenia miał

goskie, chełmskie, ciechanowskie, częstochowskie, elbląskie, gdańskie, gorzowskie, jeleniogórskie, kaliskie, katowickie, kieleckie, konińskie, koszańskie, miejskie krakowskie, krośnieńskie, legnickie, leszczyńskie, lubelskie, łomżyńskie, miejskie łódzkie, nowosądeckie, olsztyńskie, opolskie, ostrołęckie, piłskie, piotrkowskie, płockie, poznańskie, przemyskie, radomskie, rzeszowskie, siedleckie, sieradzkie, skierniewickie, słupskie, suwalskie, szczecińskie, tarnobrzeskie, tarnowskie, toruńskie, wałbrzyskie, włocławskie, wrocławskie, zamojskie i zielonogórskie.

⁵ Ustawa z dnia 28 maja 1975 r. o dwustopniowym podziale administracyjnym Państwa oraz o zmianie ustawy o radach narodowych, Dz.U. 1975, nr 16, poz. 91.

⁶ *Ludność i zasoby mieszkaniowe w latach 1946-1974 według podziału administracyjnego kraju z dnia 1 czerwca 1975 roku*, przew. kom. red. E. Krzeczowska, Warszawa 1976, s. 7.

⁷ Tamże, *Ludność i zasoby...*, s. 8.

⁸ Ustawa z dnia 28 maja 1975 r. o dwustopniowym...

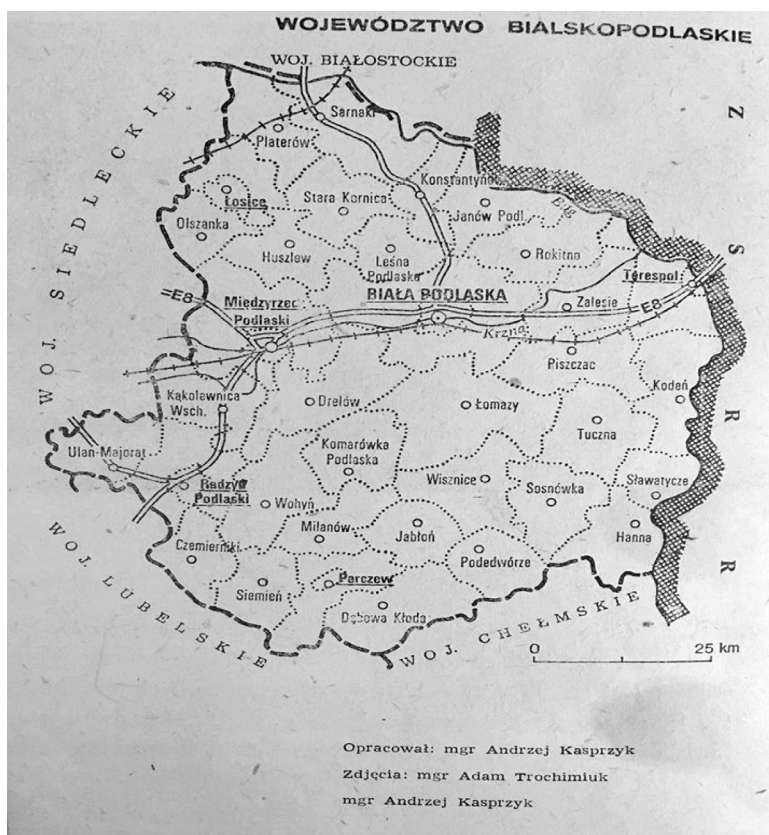
⁹ *Rocznik statystyczny województwa białkopodlaskiego 1977*, Biała Podlaska 1977, s. 21.

¹⁰ D. Magier, *Lata 1980-1981 w województwie białkopodlaskim. Wybór teleksów Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej*, Radzyń Podlaski 2006, s. 20.

¹¹ P. Tarkowski, *Województwo białkopodlaskie w latach 1975-1998*, „Radzyński Rocznik Humanistyczny”, t. 13, 2015, s. 149-150.

głównie charakter rolniczy, co oznaczało absolutną przewagę indywidualnych gospodarstw chłopskich. Stanowiły one wówczas aż 59 tys. mniejszych gospodarstw rolnych, w tym 36 tys. gospodarstw o powierzchni powyżej 5 ha.

Wraz z utworzeniem województwa białkopodlaskiego na podstawie Ustawy z dnia 28 maja 1975 r. o dwustopniowym podziale administracyjnym państwa oraz o zmianie ustawy o radach narodowych powstała Wojewódzka Rada Narodowa (WRN), która zastąpiła rady narodowe szczebla powiatowego (Powiatowe Rady Narodowe – PRN). Owe przekształcenia doprowadziły do machinalnego przemieszczenia się członków PRN do nowych WRN¹². Od tej pory WRN stanowić miały terenowy organ władzy stopnia wojewódzkiego¹³. Ta forma funkcjonowania WRN obowiązywała do czasu wyborów do Sejmu i rad wojewódzkich, które odbyły się 21 marca 1976 r.

Mapa województwa białkopodlaskiego. Źródło: *Informator turystyczno-krajoznawczy*, Biała Podlaska 1979, s. 20.

¹² P. Tarkowski, *Biała Podlaska w latach 1944-1989*, tom IV, Biała Podlaska 2011, s. 209-210.

¹³ Ustawa z dnia 28 maja 1975 r. o dwustopniowym...

Głównym zadaniem Wojewódzkich Rad Narodowych było doskonalenie działalności administracji państwowej oraz pogłębianie wśród społeczeństwa słuszności demokracji socjalistycznej¹⁴. Do naczelných obowiązków WRN należało zaspokajanie potrzeb ludności zamieszkującej na terenie województwa. W celu pogłębiania zadań WRN inicjowała i nadzorowała wiele przedsięwzięć produkcyjnych, placówek szkolnictwa oraz instytucji zajmujących się rozpowszechnianiem kultury wśród lokalnych społeczności. WRN wykonywała również zadania z zakresu obronności kraju, ochrony środowiska czy czynności zapobiegających powstawaniu klęsk żywiołowych¹⁵. Rada Narodowa zobowiązana była również do uchwalania ramowych programów działania na okres kadencji, w których uwzględniała najważniejsze zagadnienia dotyczące działalności rady na najbliższy rok, oraz zobowiązana była do powoływania na okres swojej kadencji komisji stałych, zajmujących się poszczególnymi dziedzinami życia społecznego. Do wyłącznych uprawnień WRN należało zgłaszanie do Prezydium Sejmu lub Rady Państwa, problemów wymagających ogólnopaństwowego unormowania¹⁶.

Organem inicjującym pracę WRN było jej prezydium, w którego skład wchodził przewodniczący rady narodowej oraz jego zastępcy. Zasadniczą funkcją prezydium było organizowanie działalności WRN. *Ustawa z dnia 20 lipca 1983 r. o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego* przyznawała prezdydiom rad narodowych dodatkowe uprawnienia odnoszące się do podmiotów znajdujących się w systemach rad narodowych oraz jednostek podporządkowanych radzie¹⁷. Pracami prezydium kierował jego przewodniczący. Do jego nadrzędnych obowiązków należało zwoływanie posiedzeń oraz pełnienie funkcji reprezentatywnej¹⁸.

Inauguracyjna sesja Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białej Podlaskiej

Pierwsza, inauguracyjna sesja Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białej Podlaskiej odbyła się 30 marca 1976 r. i otworzył ją radny senior Aleksander Uchymiak. W swoim wystąpieniu szczególną uwagę zwrócił na rozwój regionu, a zwłaszcza na intensyfikację produkcji rolnej województwa i jego podregionów, nasycenie rynku mieszkaniowego, oraz stworzenie dogodnych warunków ku przyspieszeniu rozwoju przemysłu w Białkopodlaskiem. Następnie, po odczytaniu przysięgi, radna Teresa Pietruk wypowiedziała nazwiska radnych, którzy składali ślubowanie¹⁹.

¹⁴ Archiwum Państwowe w Lublinie Oddział w Radzynie Podlaskim, Wojewódzka Rada Narodowa w Białej Podlaskiej (dalej: APLOR, WRN), sygn. 12, bez paginacji (dalej: bp), Protokoły z sesji Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białej Podlaskiej, 1977.

¹⁵ A. Jaroszyński, *Struktura i funkcjonowanie organów w systemie rad narodowych (węzłowe zagadnienia)*, Warszawa 1984, s. 92.

¹⁶ Tamże, s. 140.

¹⁷ Tamże, 61.

¹⁸ Ustawa z dnia 20 lipca 1983 r. o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego, Dz.U. 1983, nr 41, poz. 185, art. 119.

¹⁹ APLOR, WRN, sygn. 9, bp, Protokoły z sesji Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białej Podlaskiej,

Na podstawie *Uchwały Rady Państwa z dnia 31 maja 1975 r. w sprawie liczby członków i składów imiennych rad narodowych stopnia wojewódzkiego*, zaprzysiężono radnych województwa, których liczba została ustalona na 100 osób²⁰. Pierwszy, wybrany przez mieszkańców województwa białkopodlaskiego, skład osobowy radnych zawierał znaczącą ilość osób młodych. Pod względem struktury zawodowej, dominującą grupę stanowiły osoby pracujące w sektorze rolniczym²¹. Podczas otwierającego pracę WRN spotkania wzięło udział 92 radnych. Gronem uzupełniającym obrady podczas sesji byli również:

- I sekretarz KW PZPR – Ryszard Socha (były sekretarz rolny KW PZPR w Lublinie)²²,

- sekretarz KW PZPR – Ciesielczuk Anna, Kaper Stanisław,
- kierownik Wydziału Organizacyjnego KW PZPR Stanisław Wasiluk,
- poseł na Sejm – Zbigniew Gołacki,
- wojewoda – Józef Pielą i wicewojewodowie białkopodlascy – Wiesław Obszański, Jerzy Cywoniuk, Eugeniusz Cyra²³,

- dyrektorzy wydziałów Urzędu Wojewódzkiego – Edward Mikołajczuk, Zygmunt Rola, Ryszard Sielski, Józef Byra, Bogdan Jachimczuk, Czesław Krupski, Ryszard Pyrka, Władysław Szewczuk, Józef Stepanow, Bronisław Maksymiuk, Halina Ładniak, Marian Korczak, Paweł Tymoszek, Mieczysław Sawicki, Andrzej Witosławski, Jan Puczko, Tadeusz Pasek, Jan Antoszewski, Jan Rybczyński²⁴,

- przewodniczący miejskich/gminnych Rad Narodowych: Włodzimierz Niemczuk (Milanów), Piotr Goluch (Kodeń), Stanisław Wawryniuk (Sarnaki), Wiesław Milaniuk (Radzyń Podlaski), Julian Dobrowolski (Radzyń Podlaski), Stanisław Panasiak (Czemierniki), Henryk Byszuk (Hanna), Marian Semesniuk (Łomazy), Stanisław Pańczuk (Sosnowka), Ryszard Chraniuk (Olszanka), Piotr Przerwa (Komarówka), Jan Gmitruk (Podedwórze), Stanisław Semeniuk (Biała Podlaska), Kazimierz Kędziora (Dębowa Kłoda), Zdzisław Pietruk (Kąkolewnica), Czesław Parzyszek (Ulan Majorat), Maria Kleszyk (Zalesie), Mieczysław Jeżewski (Tuczna)²⁵.

Podczas pierwszej sesji dokonano wyboru przewodniczącego WRN w Białej Podlaskiej oraz jego zastępców. Przewodniczący Zespołu Partyjnego Radnych WRN – Jan Walczuk, przedstawił kandydaturę Ryszarda Sochy, który jednogłośnie został wybrany na przewodniczącego WRN. Kolejnym krokiem było usta-

1976.

²⁰ Uchwała Rady Państwa z dnia 31 maja 1975 r. w sprawie liczby członków i składów imiennych rad narodowych stopnia wojewódzkiego, MP 1975, nr 17, poz. 103.

²¹ *Zadania i metody pracy WRN w Białej Podlaskiej*, „Rada Narodowa – Gospodarka – Administracja”, nr 9, 1976, s. 11; *Wojewódzkie Rady Narodowe w Białej Podlaskiej i Zamościu zainaugurowały swą działalność*, „Sztandar Ludu” nr 74, 1976, s. 1,2.

²² I. Caban, *Zapis trzech dziesięcioleci PZPR w województwie: białkopodlaskim, chełmskim, lubelskim i zamojskim w latach 1948-1978*, Lublin, 1978, s. 236.

²³ APLOR, WRN, sygn. 9, bp.

²⁴ Tamże.

²⁵ Tamże.

lenie Prezydium WRN, składów osobowych komisji stałych oraz uchwalenie planu sesji WRN na rok 1976²⁶. Ważnym elementem porządku obrad była również ocena przebiegu kampanii wyborczych oraz prezentacja głównych zadań województwa w realizacji Uchwały VII Zjazdu PZPR²⁷.

Tabela 1. Skład osobowy Prezydium WRN w Białej Podlaskiej.

1	Ryszard Socha	Przewodniczący WRN – I sekretarz KW PZPR
2	Czesław Staszczak	Z-ca Przewodniczącego WRN – sekretarz KW PZPR
3	Tadeusz Józefczak	Z-ca Przewodniczącego WRN – prezes WK ZSL
4	Henryk Czarkowski	Z-ca Przewodniczącego WRN – przewodniczący WK SD

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uchwały nr I/1/76 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białej Podlaskiej z dnia 30 marca 1976 r. w sprawie stwierdzenia wyboru Przewodniczącego Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białej Podlaskiej, oraz Uchwały nr I/2/76 w sprawie stwierdzenia wyboru zastępców Przewodniczącego Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białej Podlaskiej, APLOR, WRN, sygn. 9, bp., Protokoły z posiedzeń WRN w Białej Podlaskiej, 1976.

W trakcie obrad nowo wybrany przewodniczący WRN Ryszard Socha przedstawił główne kierunki rozwoju Wojewódzkiej Rady Narodowej na okres najbliższych kadencji (zob. Aneks). Podczas obrad głos zabrał również Józef Piel, wojewoda białkopodlaski. Wszystkie rady narodowe powoływały komisje stałe o tej samej nazwie oraz zakresie działania stopnia wojewódzkiego. Lista Komisji dla poszczególnych Wojewódzkich Rad Narodowych została ustalona w 1973 r.²⁸ Powołane do życia komisje odpowiadały za szereg funkcji. Do ich nadrzędnych zadań należało przeprowadzanie społecznej kontroli z działalności Urzędu Wojewódzkiego oraz innych jednostek i zakładów działających na terenie województwa. Według organów naczelnych było to zjawiskiem pozytywnym i w dalszej działalności powinno być umacniane i rozpowszechniane. Przeprowadzane kontrole skupiały się na badaniu funkcjonowania placówek handlowych, zaopatrzenia oraz na działalności instytucji obsługujących sektor rolniczy. Obsługa techniczno-organizacyjna komisji należała do Biura WRN²⁹.

²⁶ Miejska Biblioteka Publiczna w Białej Podlaskiej (dalej: MBP BP), *Biuletyn informacyjny Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białej Podlaskiej*, nr 1, 1976, s. 3.

²⁷ APLOR, WRN, sygn. 9, bp.

²⁸ MBP BP, *Biuletyn...*

²⁹ APLOR, WRN, sygn. 12, bp, Protokoły z sesji Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białej Podlaskiej, 1977.

Tabela 2. Składy osobowe komisji stałych pierwszej WRN w Białej Podlaskiej.

I Komisja Rozwoju Gospodarczego i Zagospodarowania Przestrzeni
Przewodniczący: Stefan Kusza Dyrektor Zakładu Narzędzi Gospodarczych w Radzynie Podlaskiej
Czesław Baran
Jerzy Zagala
Ryszard Boś
Letosław Jakubowski
Władysław Kirczuk
Edward Lewczuk
Halina Lisiecka
Edward Mazuruk
Teresa Połynko
Krystyn Słowikowski
Stanisław Sterniczuk
Tadeusz Sciuba
Stanisław Wołczko
II Komisja Gospodarki, Komunikacji i Łączności
Przewodniczący: Kazimierz Kozaczuk Dyrektor Fabryki Octu i Musztardy w Parczewie
Stanisław Mystkowski
Jan Cybul
Marian Goluch
Marian Konopka
Stanisław Kulawiec
Elżbieta Kusz
Leon Łukasik
Tadeusz Niedzielak
Teresa Sawicka
Maria Stachyra
Czesław Tymoszek

Leszek Wilbik
Józef Wołowik
III Komisja Zdrowia, Spraw Socjalnych i Ochrony Środowiska
Przewodniczący: Stanisław Marciniuk Dyrektor Gminnej Szkoły Zbiorczej w Platerowie
Teresa Paśnik
Henryk Malec
Janina Domaszewska
Józefa Dragan
Henryk Górecki
Antonina Ilczuk
Wanda Iwanowska
Henryk Kochański
Michał Partyka
Bogumiła Pietruk
Józef Telaczyński
Aleksander Uchymiak
IV Komisja Wychowania, Oświaty i Kultury
Przewodnicząca: Jadwiga Kołtun Dyrektor Nauczycielka Gminnej Szkoły Zbiorczej w Czemiernikach
Józef Czapski
Marian Kublik
Jadwiga Fręchowicz
Janusz Jakubiak
Henryk Jaszczuk
Stefania Kamińska
Krystyna Kowaluk
Józefa Macech
Eugeniusz Maksymiuk
Adam Olkowicz
Teresa Pietruk
Józef Sidorczuk

Teresa Szulej
V Komisja Produkcji Rolnej
Przewodniczący: Stanisław Kociubiński Kierownik Zakładu Rolnego w Cieleśnicy
Franciszek Łukaszuk
Zygmunt Zagórowicz
Stanisław Andrzejuk
Jerzy Biernacki
Zdzisław Bondaruk
Tadeusz Gadamski
Henryk Gocławski
Jan Kamiński
Stefan Kukawski
Wiesław Panasiuk
Jadwiga Woźniak
Marian Wysokiński
VI Komisja Przestrzegania Prawa i Porządku Publicznego
Przewodniczący: Bogdan Turło I Sekretarz KZ PZPR w Małaszewiczach
Jan Walczuk
Edmund Oniszczyk
Stefania Daniluk
Henryk Dorosz
Teresa Klimiuk
Antoni Kunaszyk
Mieczysław Matusiak
Zygmunt Mikołajczuk
Jan Puszkarski
Mirosław Szelągowski
Franciszek Welik
Franciszka Wetoszka

VII Komisja Zaopatrzenia Ludności i Usług
Przewodnicząca: Bogumiła Andrzejewska Główny Specjalista ds. pracowniczych i organizacji w Przedsiębiorstwie „MEPROZET” w Międzyrzeczu Podlaskim
Jerzy Stefaniuk
Stanisław Marczuk
Marta Bogusz
Mirosława Kamińska
Krystyna Łobejko
Jan Mieleńczuk
Eugeniusz Osikowski
Witold Piotrowski
Henryk Różnowicz
Lidia Sidor
Tadeusz Wawryniuk
Jerzy Zesiuk

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uchwały nr I/7/76 Wojewódzkiej Rady Narodowej z 30 marca 1976 r. w sprawie ustalenia składów osobowych stałych Komisji Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białej Podlaskiej, APLOR, sygn. 9, Protokoły z posiedzeń WRN w Białej Podlaskiej, 1976.

Sesje zwyczajne WRN odbywały się zgodnie z uchwalonym przez Radę rocznym planem pracy, który przewidywał 4 sesje. Wyjątek stanowiły sesje nadzwyczajne, które były zwoływane w trybie nagłym i obejmowały zagadnienia z zakresu wyjątkowej sytuacji panującej w województwie, wymagające natychmiastowego omówienia. Otwarcie sesji nadzwyczajnej następowało w ciągu 10 dni od zwołania jej przez Prezydium z własnej inicjatywy lub z inicjatywy co najmniej ¼ radnych.

Przy Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białej Podlaskiej 29 kwietnia 1976 r. została powołana Wojewódzka Komisja Odznaczeń Państwowych (WKOP). Została ona ustanowiona na podstawie *Ustawy z dnia 25 stycznia 1985 r. o radach narodowych* oraz *Uchwały Rady Państwa z dnia 29 lutego 1960 r. w sprawie orderów i odznaczeń i wytycznych*, której przewodniczącym został Czesław Staszczak, zastępca przewodniczącego WRN³⁰. Komisja działała na podstawie *Wytycznych Rady Państwa z dnia 7 lutego 1974 r. w sprawie polityki odznaczeniowej* oraz na podstawie Regulaminu WRN w Białej Podlaskiej z marca 1976 r.³¹ WKOP zajmowała się opiniowaniem

³⁰ APLOR, WRN, sygn. 9, bp, Uchwała Nr II/11/76 z dnia 29 kwietnia 1976 r. w sprawie powołania Wojewódzkiej Komisji Odznaczeń Państwowych.

³¹ Tamże, s. 15, Regulamin Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białej Podlaskiej.

poszczególnych spraw dotyczących nadawania orderów i odznaczeń oraz innych spraw przekazywanych przez przewodniczącego WRN, wojewody, ministerstwa i urzędu centralnego lub innych jednostek uprawnionych do przekazywania tego typu dyspozycji. Komisja uprawniona była również do ustalania kierunków działalności odznaczeniowej w województwie. Za całokształt pracy i podejmowanych decyzji, odpowiadała przed Prezydium WRN. Z tego tytułu prowadziła ocenę polityki odznaczeniowej, dokumentowanej przez organizacje i zakłady pracy³².

Tabela 3. Skład pierwszej Wojewódzkiej Komisji Orderów i Odznaczeń w Białej Podlaskiej.

Wojewódzka Komisja Odznaczeń Państwowych w Białej Podlaskiej Przewodniczący: Czesław Staszczak	
Tadeusz Józefczak	Zastępca Przewodniczącego WRN
Henryk Malec	Przewodniczący Wojewódzkiej Rady Związków Zawodowych
Krystyna Miela	Radna MRN W Białej Podlaskiej
Wiesław Obszański	I Wicewojewoda Białkopodlaski
Eugeniusz Osikowski	Rzemieślnik
Adam Olkowicz	Przewodniczący Związku Socjalistycznej Młodzieży Polskiej w Białej Podlaskiej
Antoni Olszowski	Rektor AWF w Białej Podlaskiej
Jan Paluch	Emeryt
Józef Pietrzak	Przedstawiciel Związku Bojowników o Wolność i Demokrację
Jan Walczuk	Radny WRN w Białej Podlaskiej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie uchwały WRN z 30 marca 1976 r. w sprawie ustalenia składów osobowych stałych komisji Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białej Podlaskiej, MP, nr 25, poz. 120.

Zakończenie

Reformy administracyjne z 1975 r. wprowadziły w Polsce wiele znaczących zmian. Skutkiem ich wprowadzenia było całkowite przebudowanie podziału administracyjnego państwa i wprowadzeniu potrójnej ilości województw. Wśród nowo powołanych jednostek administracyjnych znalazło się województwo białkopodlaskie, które funkcjonowało w latach 1975-1998³³. Miasto Biała Podlaska, jako siedziba władz wojewódzkich, nie było do tej reformy przygotowane. Dlatego też okres tworzenia województwa był okresem szczególnie trudnym. Wiele problemów związanych z tworzeniem się województwa wymagało natychmiastowych

³² Wytyczne Kancelarii Rady Państwa z dnia 29 lutego 1960 w sprawie regulaminu prac komisji odznaczeń państwowych, MP, 1960, nr 25, poz. 124.

³³ Ustawa z dnia 28 maja 1975 r. o dwustopniowym...

rozwiązań³⁴. Realizowane przez komunistyczny rząd „pogłębianie socjalistycznej demokracji” miało na celu ściślejszy nadzór nad społeczeństwem w dobie wzmożonego dążenia do uprzemysławiania kraju. Owa perspektywa wiązała działalność rad narodowych z zarządzaniem gospodarką terenową i włączaniem społeczeństwa w realizację zadań społecznych i gospodarczych z zakresu rozwoju poszczególnych terenów. Znaczącym zakończeniem tego opracowania będzie wystąpienie Przewodniczącego Wojewódzkiej Rady Narodowej, Ryszarda Sochy z 30 marca 1976 r.

³⁴ Tamże.

Aneks

Wystąpienie przewodniczącego Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białej Podlaskiej na I sesji w dniu 30 marca 1976 roku³⁵

Wysoka Rado!
Towarzysze i Obywatele!

W dniu dzisiejszym Wojewódzka Rada Narodowa – najwyższy organ władzy państwowej w naszym województwie, wybrany dnia 21 marca br., rozpoczyna swoją działalność.

Przypada ona na okres niezwykle doniosły dla całego naszego kraju. Rozpoczęliśmy bowiem pierwszy rok realizacji Uchwały VII Zjazdu Partii, pierwszy rok realizacji nowej pięcioletki. Zostały one podjęte przez cały naród w poczuciu dumy i satysfakcji z dokonań w ostatnich latach, ze świadomością, że we wszystkich dziedzinach życia społeczno-gospodarczego osiągnęliśmy sukcesy umacniające autorytet naszego kraju oraz stwarzające warunki do lepszego życia. Zostały one podjęte w przekonaniu, że rozpoczyna się budowa rozwiniętego społeczeństwa socjalistycznego. Wizję takiego społeczeństwa nakreślił VII Zjazd Partii.

Polska rozwiniętego społeczeństwa socjalistycznego – to kraj, w którym panować będą socjalistyczne stosunki produkcji zarówno w mieście jak i na wsi, nastąpi proces zespolenia rewolucji naukowo-technicznej a humanistycznymi wartościami socjalizmu. Oznacza to w pierwszym rzędzie umocnienie jedności ideowej i politycznej wokół partii, wyrównanie różnic społecznych między miastami a wsią. Stworzenie możliwości wszechstronnego rozwoju każdego obywatela.

Polska rozwiniętego socjalizmu, to kraj liczący się na arenie międzynarodowej, wnoszący coraz poważniejszy wkład w umacnianie internacjonalistycznej jakości wspólnoty państw socjalistycznych.

W realizacji tych ambitnych zadań konieczne jest zespolenie wszelkich sił i możliwości całego narodu, świadomość historycznej wagi najbliższych lat, świadomość zadań, które nas w tym okresie czekają oraz poczucie odpowiedzialności za ich realizację towarzyszyć nam musi nieustannie, stanowiąc patriotyczną motywację spełnionego przez nas mandatu Wojewódzkiej Rady Narodowej. Poprzez rady narodowe bowiem ucieleśnia się ustrojowa zasada ludowładztwa, dzięki radom narodowym rozszerza się udział w życiu politycznym i rośnie odpowiedzialność za realizację zadań budownictwa socjalistycznego wszystkich ludzi pracy.

Szanowni Obywatele!

Podstawowym zadaniem jakie, zrealizowaliśmy w okresie kampanii wyborczej było przedyskutowanie w każdym środowisku, w każdej wsi i zakładzie pracy, form i sposobów pełnej realizacji zadań, wynikających z uchwały VII Zjazdu dla

³⁵ APLOR, WRN, sygn. 9, bp, Załącznik do protokołu z sesji WRN w Białej Podlaskiej z 30.03.1976 r.

naszego województwa. Dokonano tego na zebraniach organizacji partyjnej, na zebraniach Kół ZSL i SD, organizacji młodzieżowych, kobiecych i społecznych oraz na zebraniach ogólnowiejskich. Szczególnie ożywiona działalność, przy dużym zainteresowaniu wyborców, toczyła się podczas spotkań z kandydatami na radnych.

Podkreślić należy, iż zarówno podczas zebrań, jak i na spotkaniach społeczeństwo naszego województwa wyraziło pełną aprobatę dla platformy wyborczej, jaką była Uchwała VII Zjazdu, oraz zaakceptowało kierunki ich realizacji przyjęte w naszym województwie. Wyzwolone zostały przy tym liczne inicjatywy kolektywów pracowniczych, mieszkańców wsi i osiedli miejskich, młodzieży i organizacji społecznych. Wzbogacone zostały programy działania, przyjęte przez organizacje i instancje partyjne. Podjętych zostało wiele czynów społecznych i produkcyjnych.

Zadaniem równie ważnym, któremu wszystkie ogniwa FJN poświęciły wiele uwagi, był dobór kandydatów na radnych Wojewódzkiej Rady Narodowej. Myślą przewodnią było przy tym dążenie do tego, by w nowo wybranej radzie znaleźli się przodujący rolnicy i robotnicy, wyróżniający się osiągnięciami społecznymi i zawodowymi pracownicy przemysłu i rolnictwa, instytucji i urzędów, a także działacze organizacji społecznych kobiecych i młodzieżowych. W składzie Rady znaleźli się ci obywatele naszego województwa, którzy cieszą się szacunkiem i uznaniem, a na pełnienie tej zaszczytnej funkcji zasłużyli własną pracą i zaangażowaniem, obywatelską postawą. Wśród radnych istnieje duża reprezentacja ludzi bezpartyjnych. Zawiera się w tym wyraz uznania dla licznych rzesz bezpartyjnych działaczy, pragnących wnieść swój wkład w szybko rozwój socjalistycznej Polski.

Dla wszystkich kandydatów – członków partii, członków stronnictw sojusznicych i bezpartyjnych uzyskaliśmy powszechne, ogólnospołeczne poparcie podczas szeroko prowadzonych w okresie kampanii wyborczej konsultacji.

Potwierdzenie tego stanowił akt głosowania w dniu 23 marca. Do urn wyborczych przyszło 99,88% uprawnionych do głosowania mieszkańców województwa, z tego 99,86% ważnych głosów oddanych zostało na listę Frontu Jedności Narodu.

Mamy więc Obywatele Radni, pełne poparcie i zaufanie mieszkańców naszego województwa. Stanowi to jednocześnie wyraz aktywnego poparcia przez mieszkańców województwa bielskopodlaskiego polityki nakreślonej przez VII Zjazd przekonywujący dowód, że potrafiliśmy wyrobić sobie pełne zaufanie jego społeczeństwa.

Wyniki wyborów wskazują na wysoce patriotyczną postawę mieszkańców województwa oraz na ich gotowość do dalszej, aktywnej realizacji programu dynamicznego rozwoju społeczno-gospodarczego naszego kraju.

Z satysfakcją podkreślić należy jednolitość postaw ludzi równych pokoleń, partyjnych i bezpartyjnych, wierzących i niewierzących.

Jedność narodu na płaszczyźnie programu Frontu Jedności Narodu jest dla nas sprawą zasadniczą. Nie wyklucza ona odmienności poglądów i różnic światowo poglądowych pod warunkiem, że różnice te nie zakłócają istniejących praw i stosunków społecznych.

Podstawą i źródłem tej jedności jest racja najwyższego rządu – dobro Ojczyzny, dalszy jej rozwój, lepszy byt materialny i szczęście jej obywateli.

Wysoka Rado!

W głębokim przekonaniu, że będę wyrazicielem myśli i uczuć wszystkich obywateli radnych, składam serdeczne podziękowanie wyborcom województwa białskopodlaskiego, którzy głosowali na listę Frontu Jedności Narodu, za ich obywatelską postawę i za zaufanie jakim nas obdarzyli.

Słowa gorących podziękowań kierujemy do aktywu Frontu Jedności Narodu, do członków komisji wyborczych, do młodzieży, do wszystkich członków partii, stronnictw politycznych i bezpartyjnych, którzy zabezpieczyli sprawne przygotowanie i przeprowadzenie kampanii wyborczej.

Pragnę jednocześnie, z tej trybuny zapewnić mieszkańców naszego województwa, że jako radni zdajemy sobie sprawę z dużej odpowiedzialności i nowych obowiązków i dlatego nieustannie będziemy dążyć do godnego wypełniania powinności społecznych. Powierzone nam funkcje sprawować będziemy w najlepiej pojętym interesie wyborców, dla dobra ludności miast i wsi województwa, w interesie całego kraju.

Doskonale rozumiemy potrzeby województwa i zdajemy sobie sprawę z tego, czego społeczeństwo oczekuje od swoich organów władzy i dlatego, przede wszystkim, troszczyć się będziemy o dalszą, powszechnie odczuwaną poprawę warunków życia i pracy ludności, zapewniając jednocześnie szybko rozwój i unowocześnienie gospodarki województwa, zwiększając jego wkład w rozwój całego kraju.

Wysoka Rado!

Rady narodowe zostały wyposażone w szerokie upoważnienia w zakresie kompleksowego programowania rozwoju społeczno-gospodarczego swojego terenu. Są one głównymi ogniwami podejmowania decyzji w sprawach mających istotne znaczenie dla miejscowej ludności oraz dla harmonijnego rozwoju województw, miast (miast i gmin) i gmin. Do ich zadań należy przede wszystkim uchwalenie planów społeczno-gospodarczych rozwoju na podległym terenie i budżetów, a podejmowanie w tym przedmiocie uchwały i decyzje mają moc wiążącą dla wszystkich ogniw administracyjnych i gospodarczych.

Podstawowymi zadaniami naszej Wojewódzkiej Rady Narodowej w bieżącej kadencji będą:

- opracowanie i uchwalanie perspektywicznego planu społeczno – gospodarczego rozwoju województwa,
- zapewnienie dalszego rozwoju rolnictwa i poprawy warunków życia ludności wiejskiej,
- przyśpieszenie tempa budownictwa mieszkaniowego i komunalnego w miastach,
- doskonalenie pracy handlu i rozwoju usług,
- usprawnienie komunikacji,
- dalszy rozwój placówek służby zdrowia i opieki społecznej,
- zapewnienie warunków do wprowadzenia reformy systemu edukacji narodowej,
- polepszenie funkcjonowania terenowych organów administracji państwowej ze szczególnym uwzględnieniem jednostek stopnia podstawowego,

- podnoszenie odpowiedzialności ludzi za powierzone im zadania, obowiązki i funkcje,

- dalsze rozwiązywanie inicjatywy i aktywności społecznej oraz ścisłe współdziałanie rad narodowych z obywatelami i organizacjami społecznymi, a szczególnie z samorządami, związkami zawodowymi i organizacjami młodzieżowymi.

[...] W realizacji zadań, jakie stoją przed Wojewódzką Radą Narodową, dużą rolę do spełnienia mają jej organy: Prezydium i stałe komisje. Komisję są głównym ogniwem na co dzień wiążącym działalność rady z całym systemem funkcjonowania na jej terenie instytucji i organizacji. Do głównych zadań komisji należy kontrola wykonywania uchwał rady oraz zarządzeń terenowego organu administracji państwowej i jej jednostek nadrzędnych.

Kontroli ze strony komisji podlegają zarówno zakłady i instytucje rady narodowej, jak też organy państwowe, instytucje i jednostki gospodarcze jej podporządkowane. Zadaniem komisji jest też opiniowanie ważniejszych decyzji terenowego organu administracji państwowej.

Pragnę podkreślić, że w nowych warunkach wzrasta również rola, zadania i odpowiedzialność radnych, jako mandatariuszy ludu pracującego miast i wsi naszego województwa. Każdy radny – obok komisji do której został powołany – ma obowiązek utrzymywanie stałej więzi z wyborcami, dbać przy aktywnym udziale wyborców, o jak najlepsze zaspokojenie ich potrzeb, gospodarczych, społecznych i kulturalnych, pobudzić ich inicjatywę, przyjmować ich wnioski i krytyczne uwagi, przekładać je radzie lub innym właściwym organom i instytucjom oraz czuwać nad sposobem załatwienia postulatów i wniosków i terminowym informowaniu o tym wyborców.

Jako radni mamy obowiązek wyjaśniać na okresowych spotkaniach z wyborcami zasadnicze cele i wytyczne polityki partii i władzy państwowej, informować o problemach mających być lub będących przedmiotem obrad Wojewódzkiej Rady Narodowej. Mamy zapewnić udział wyborców w wykonaniu uchwał rady i zarządzeń terenowego organu administracji państwowej.

Zależność Wojewody jest podwójna. Występuje on jednocześnie jako organ wykonawczy i zarządzający Wojewódzkiej Rady Narodowej. W swojej działalności Wojewoda zwróci szczególną uwagę na:

- organizowanie wykonania zadań wynikających z uchwał rady, z ustaw i innych aktów normatywnych, a także planów społeczno-gospodarczego rozwoju kraju i województwa,

- koordynowanie działalności wszystkich jednostek państwowych, spółdzielczych i organizacji społecznych związanych z gospodarką województwa,

- realizację wszystkich zadań podejmowanych przez Wojewódzką Radę Narodową.

[...]

Wysoka Rado! Szanowni Towarzysze i Obywatele!

Jestem głęboko przekonany, że wyłoniona w dniu 21 br. Wojewódzka Rada Narodowa udowodni w praktyce, że otoczona zaufaniem społeczeństwa i jego pełnym

poparciem potrafi wykorzystać swe usprawnienia do realizacji zadań wynikających z Uchwał VII Zjazdu Wojewódzkiej Konferencji Partyjnej.

Nowa kadencja, którą dzisiaj inaugurujemy będzie okresem dalszych, jeszcze większych i bardziej widocznych dokonań w przeobrażeniu naszego województwa i jego udziale w rozwoju socjalistycznej Polski.

Pozwólcie Szanowni Towarzysze i Obywatele Radni, że serdecznie podziękuję Wam za powierzenie mi szaczonej i odpowiedzialnej funkcji Przewodniczącego Wojewódzkiej Rady Narodowej.

W imieniu Prezydium zapewniam Obywateli Radnych i całe społeczeństwo naszego województwa, że dołożymy wszelkich starań, dla dalszego harmonijnego rozwoju społeczno-gospodarczego województwa białkopodlaskiego, dla wyższej jakości pracy i życia wszystkich jego obywateli.

Przewodniczący WRN
mgr Ryszard Socha

Bibliografia cytowań:

Caban I., *Zapis trzech dziesięcioleci PZPR w województwie: białkopodlaskim, chełmskim, lubelskim i zamojskim w latach 1948-1978*, Lublin, 1978.

Dziki T., *Podziały administracyjne Polski w latach 1944 – 1998. Z badań nad ustrojem ziem polskich w XIX i XX w.*, [w:] *Studia Gdańskie. Wizje i rzeczywistość*, t. 10, Gdańsk 2013.

Jaroszyński A., *Struktura i funkcjonowanie organów w systemie rad narodowych (węzłowe zagadnienia)*, Warszawa 1984.

Ludność i zasoby mieszkaniowe w latach 1946-1974 według podziału administracyjnego kraju z dnia 1 czerwca 1975 roku, przew. kom. red. E. Krzeczowska, Warszawa 1976.

Magier D., *Lata 1980-1981 w województwie białkopodlaskim. Wybór teleksów Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, Radzyń Podlaski* 2006.

Rocznik statystyczny województwa białkopodlaskiego 1977, Biała Podlaska 1977.

Tarkowski P., *Biała Podlaska w latach 1944-1989*, t. IV, Biała Podlaska 2011.

Tarkowski P., *Województwo białkopodlaskie w latach 1975-1998*, „Radzyński Rocznik Humanistyczny”, t. 13, 2015.